

Ka tegne du?

«Kan tegning være en inngang til et godt samspill mellom barn?»

Skrevet av:

Emilie Caroline Seehuus Lian

Kandidatnummer: 22

Fordypning:

Musikk, Drama, kunst og håndverk

Bacheloroppgave

BHBAC3910

Dronning Mauds Minne Høgskole

Trondheim, april, 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Dedikert til bestemor ♥

Forord

Jeg vil takke barnehagen og barna som gjorde det mulig å forske på oppgaven min.

Videre vil jeg takke veiledere, medstudenter og familie for gode samtaler under arbeidet med bacheloroppgaven.

Til slutt vil jeg takke bestemor for den viktige støttespilleren hun har vært og for alle gode minner og lærdom, spesielt i kunst & håndverk.

Barn setter alltid pris på en hjelpende hånd eller en hånd å holde i. Tenk over dette, etter du har lest oppgaven vil du kanskje bli positivt overrasket av det du ser og legger merke til rundt tegnebordet.

Emilie Caroline Seehuus Lian

Trondheim, 28.04.2023

Innholdsfortegnelse

«Kan tegning være en inngang til et godt samspill mellom barn?»	1
1.0 Innledning	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema	4
1.2 Problemstilling	5
1.3 Struktur for oppgaven	6
2.0 Teori	6
2.1 Samspill	6
2.2 Sosiokulturell læringsteori	7
2.3 Småbarns lek og samspill	8
2.4 Tegning i barnehagen	9
2.5 Rammeplanen	10
3.0 Metode	11
3.1 Valg av metode	12
3.2 Observasjon	12
3.3 Etske retningslinjer	13
3.4 Beskrivelse av gjennomføring	14
3.5 Metodekritikk	14
3.6 Analysearbeid	16
4.0 Funn og drøfting	17
4.1 Når samspillet faller på plass	17
4.2 Tegning skaper samtaletema	21
4.3 Når samspillet ikke stemmer	22
4.4 Uformelle spørsmål til barnehagelærer/ kontaktperson	25
5.0 Konklusjon og avslutning	26
6.0 Litteraturliste	28
7.0 Vedlegg	29

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Ifølge Kunnskapsdepartementet (2017) er samspill et sentralt tema for barns utvikling. Rammeplanen presiserer at gjennom samspill, lek og dialog skal barnehagen bidra til at barna utvikler blant annet kritisk tenkning og etisk vurderingsevne slik at de kan bidra til positive samfunnsendringer (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.21). For meg er det derfor viktig at man alltid har øynene åpne for nye muligheter, og at man evner å se dette temaet fra flere perspektiver. Jeg har tro på at hvis vi opptrer nytenkende vil det i lengden gi barna flere muligheter for å gå inn i positive samspill på. Det er trygt å anta at barnehagen er i stadig endring. Ved å være åpen for ny praksis tilegner vi oss ny kunnskap i takt med at barnehagen utvikler seg, dette er noe barn kommer til å få nytte og glede av.

Når jeg startet på studiet for å bli barnehagelærer visste jeg ikke hva jeg gikk til, men jeg visste en ting; jeg var over gjennomsnittet glad i knust & håndverk. Når jeg startet i barnehagen var jeg som regel ved tegne- eller malebordet. Å tegne gir meg en ro, og plass til å være meg selv, jeg kunne tegne akkurat det jeg ville, fordi det var jeg som bestemte hva som skulle ned på papiret. Når jeg fikk vite at jeg hadde kommet inn på fordypningen «Musikk, drama og kunst & håndverk» var jeg ganske sikker på at knust & håndverk skulle være mitt fokusområde.

Jeg er oppvokst på en gård og startet ikke i barnehagen før jeg var tre år gammel. Dagene mine besto av å være sammen med bestemor, hun ble derfor min kilde til kreativitet og inspirasjon. Helt fra jeg var liten kan jeg huske at jeg satt sammen med bestemor som skulle lære meg å tegne dyrene på gården og andre figurer. Jeg husker denne tiden godt, og har tatt med meg mye derfra. Bestemor er grunnen til min interesse for kunstfagene, og spesielt kunst & håndverk. Under denne perioden med bachelorskriving ble bestemor syk, og hun sovnet inn 13 dager før bacheloren skulle leveres. Derfor har jeg valgt å dedikere min bacheloroppgave til henne.

Er det noe jeg har tatt med meg gjennom disse årene på veien til å bli barnehagelærer er det praksisperiodene. Å være sammen med barn, og se hvordan barna er, hva de liker og hvordan de utvikler seg. Men det er et spesielt tema som ligger nært hjertet mitt. Det er de barna som ofte faller litt utenfor, de barna som ikke helt klarer å finne ut hvordan de skal inngå i samspill

med andre og ofte ender opp alene. Disse barna er barna jeg under hver praksisperiode har åpnet armene mine ekstra for, fordi jeg vet hvordan det er å ikke passe helt inn og ikke vite hvordan man skal gå inn i gode samspill med andre. Det er også et sårt tema fordi man vil jo så gjerne få seg venner. Noe man vil se både som student og barnehagelærer er at barna på din avdeling har noen å være med, som de kan leke med og som de føler seg trygge sammen med. Selv om dette er et sårt tema, og kan være det for mange, vil jeg bruke denne muligheten til å forske på hvordan man kan legge til rette gode for samspill mellom barn, og om tegning kan være en god inngang for nettopp dette.

Jeg trives i selskap sammen med barn, og spesielt i en kunst & håndverk relatert situasjon eller aktivitet. Jeg synes alle barn skal få muligheten til å oppleve glede, samspill, skaperglede, sosial kontakt og kreativitet, i barnehagen. Derfor landet jeg på at temaet mitt skulle handle om samspill og tegning.

1.2 Problemstilling

I Rammeplanens avsnitt om kunst, kultur og kreativitet står det presisert at «Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk» (kunnskapsdepartementet, 2017, s. 50).

På bakgrunn av Rammeplanens vektlegging av kunst, kultur og kreativitet. Min personlige interesse for kunst og håndverk, samt mitt syn på viktigheten av gode samspill i barnehagen har jeg formulert følgende problemstilling:

«Kan tegning være en inngang til et godt samspill mellom barn?»

1.3 Struktur for oppgaven

Oppgaven min er delt inn i åtte kapitler. Hvor disse fire kapitlene har underkapitler. Innledningsvis har jeg redegjort for valg av tema samt presentert problemstilling for oppgaven. Videre skal relevant teori presenteres. Her skal teori om samspill, småbarns lek og samspill, Vygotsky`s sosiokulturelle læringsteori gjennomgå. Avslutningsvis vil jeg i teorikapittelet kort se på Rammeplanens betingelser for samspill. I kapittel tre handler det om metode, hvor du får innsikt i hvilken metode jeg har valgt, observasjonsmåte, hvilke etiske retningslinjer jeg har fulgt, metodekritikk, en kort beskrivelse av gjennomføring av datamateriale og etterarbeid med datamaterialet i form av analysearbeid. I fjerde og siste kapittel drøfter jeg funnene mine knyttet opp mot egne erfaringer og ved hjelp av teorien jeg har funnet i kapittel tre.

De siste fire kapitlene er et sammendrag av oppgaven, avslutning, litteraturliste og til slutt vedleggene som er brukt og henvist til i oppgaven.

2.0 Teori

2.1 Samspill

I Rammeplanen for barnehagen står det presisert at barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap. Videre trekkes viktigheten av sosial kompetanse inn. Sosial kompetanse er en forutsetning for at barna skal kunne fungere godt sammen i samspill med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom et sosialt samspill med andre. I barnehagen skal barn få oppleve å være en del av noe, og å være i positivt samspill med andre barn og voksne (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23). Derfor er det viktig at barnehagen klarer å legge til rette for utvikling av vennskap og et sosialt fellesskap. Barna skal få hjelp til å finne og mestre balansen mellom å ivareta egne behov og å ta hensyn til andre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23).

Barn er i samspill helt fra de blir født, de er først i et samspill sammen med sine omsorgspersoner, her lærer de hvordan kommuniserer med hverandre. Deretter kommer tiden hvor barnet skal starte i barnehagen og bli nødt til å gå inn i nye relasjoner og samspill med barn og voksne (Størksen, 2018, s. 95). Barna vokser og omsorgspersonene som har vært en støtte for barna trekker seg gradvis tilbake. Når dette skje må barnet stå mer på egne ben, og er derfor nødt til å bli mer selvstendig. Nå kommer tiden hvor barnet begynner å gå inn i egne

samspill og skape gode relasjoner til andre barn. Gjennom leke og læringsaktiviteter med både voksne og barn i barnehagen utvides både vokabularet og det symbolske språket, og dermed også barnets sosiale kompetanse (Størksen, 2018, s. 95).

Det er forsket mye på samspill mellom barn og barn, og barn og voksne. En av de er Robert C. Pianta, han legger vekt på hvor viktig samspillet er for trivsel og tillit, samt for den faglige og sosiale utviklingen. Pianta mener at barn bare er så kompetente som deres omgivelser tilbyr de å være (Størksen, 2018, s. 95). Som igjen forteller hvor viktig det er at barn får mulighet og hjelp til å gå inn i positive samspill med andre, både barn og voksne.

2.2 Sosiokulturell læringsteori

Den sosiokulturelle læringsteorien kommer fra Lev Vygotsky. Han hevdet at barns læring og utvikling skjer over to plan. Hvor det ene planet skjer sammen med andre, som kalles intermentalt plan, inter betyr i denne sammenhengen sammen med andre. Mens det andre planet, det intramentale skjer i barnet. Intra betyr innvendig. Kort sammenfattet mente Vygotsky at det barnet opplever og gjør sammen med andre, gjør barnet til sitt eget (Frisch, 2018, s. 211). Det som er unikt med denne teorien er som forklart over, at relasjonen mellom individ og sosial kontakt er uatskillelige. Om man tar utgangspunkt i tegning kan det beskrives slik; barnet lærer at man bruker blyant eller andre tegneartikler for å tegne på et ark eller andre underlag. Dette har barnet lært fra noen andre, og barnet tar i bruk dette i egen kreative tegneprosess. Dette er et vanlig fenomen som man ser ofte, men som man kanskje ikke helt har klart å sette ord på. Barn lærer av andre barn i barnehagen, som igjen har lært av noen før de igjen. Dette forklarer hvorfor individ og sosial kontakt er uatskillelige, fordi vi lærer, gjør til vårt eget, og lærer bort til noen andre igjen (Frisch, 2018, s. 211).

Med utgangspunkt i Vygotskys sosiokulturelle teori, knyttet opp mot tegning i barnehagen, ser man hvor viktig det er at barnehagen klarer å legge til rette for at barnet utvikler seg både på intermental og intramental plan. Det barnet møter og opplever i en barnehage hverdag vil ha en stor innvirkning på barnets tegneutvikling. Dette i form av at barnet i barnehagen møter venner, barnehageansatte og ulike fysiske miljøer som er med på å legge et grunnlag for hvordan barnet møter verden, og i denne sammenheng ser og tegner verden fra sin indre forståelse av hva de har opplevd sammen med andre (Frisch, 2018, s. 211).

Prosessen Vygotsky kaller læring og utvikling i sosiokulturell læringsteori legger til rette for hva barnet har opplevd og lært sammen med andre, som barnet gjør om til sitt eget. Dette kan være for eksempel fra samlingsstunder i barnehagen, hvor alle barna på avdeling har hørt fortellingen om de tre bukkene bruse. Og tatt i betraktning at barnet tegner sin forståelse av fortellingen, sammen med andre barn som tegner hvordan de har tolket fortellingen. Det er det barnet bli opptatt av, som barnet fortolker som sitt eget, det de internaliserer, altså hva barnet gjør sammen med andre, som igjen blir en del av barnets individuelle intramentale plan ifølge Vygotsky (Frisch, 2018, s. 211).

2.3 Småbarns lek og samspill

Å la barn være deltakende i lekende samspill med andre barn og voksne gir barna mulighet til å erfare at de kan være med å bestemme, å ha innvirkning å påvirke det som skjer rundt dem. Et lekende samspill inneholder muligheter som for eksempel at barna får innflytelse og at de får en felleskaps følelse (Wolf, 2014, s. 68). Lekende samspill kan åpne for barns verdighet og likeverdighet gjennom å forstå de lekende samspillene som kraftkilder som gir barna mulighet til medvirkning og frihet til å kunne ytre seg. De voksne i barnehagen kan være med i barnas del og kun være en tilskuer i lekende samspill med barn. Men det er viktig og være oppmerksom på hvordan du som voksen i barnehagen opptrer blant barna, da dette kan være en avgjørende faktor på hvordan barna reagerer, om det åpner eller lukker for barns muligheter for samspill og deltakelse (Wolf, 2014, s. 68).

Wolf skriver at for å oppdage å få tilgang til små barns meninger og intensjoner må vi i større grad rette fokuset mot andre uttrykksformer enn de verbale. Vi må rette fokuset vårt mot de kroppslige, estetiske, skapende, lekende, musiske og vokale uttrykksformene også. Wolf sikter seg inn på Reggio Emilias pedagogikk som handler om at barn har hundre språk. Reggio Emilia sin pedagogiske filosofi handler om en forståelse for at barn har mer enn sitt verbale språk til å utforske å se verden. Og at vi må se barns ressurser og kompetanser å legge til rette for gode pedagogiske miljøer hvor barna kan vise sine «hundre språk» (Wolf, 2014, s. 98).

Småbarn er i stor grad kroppslige og lekende. Det det er gjennom bevegelse og kroppslige uttrykk med blick og mimikk at barnas meninger, følelser og intensjoner kommer til syne. Hvis man ser på Merleau- Ponty sitt filosofiske fenomenologiske perspektiv hevder han at vår forståelse av verden bygger på vår kroppsførståelse av våre omgivelser. Han hevder at vi er

helhetlig kroppslig til stede og beror våre omgivelser, tid og rom. Ponty sier også at som kroppslige subjekter i verden, og i lekende samspill med andre, tar bevisstheten vår form (Merleau Ponty 1994) (Wolf, 2014, s. 99). Dette livsverdensperspektivet vektlegger at kroppen som subjekt er utgangspunktet for opplevelser og erfaringer. Wolf mener at dette perspektivet kan åpne for måter å oppdage å forstå små barns kroppslige lekende uttrykksformer, samspill og bidrag i barnehagen på (Wolf, 2014, s. 99). Merleau - Ponty mener at kroppen er et handlingssystem, som kan forstås som at man sanser og kommuniserer med kroppen (Løkken, 2013, s. 33).

2.4 Tegning i barnehagen

Tegning er en viktig aktivitet i barnehagen, og noe som et vanlig å se i norske barnehager (Frisch, 2008, s.85). Gjennom tegning kan barn utrykke seg, og tegningene de lager kan gi innblikk i hvordan de tenker, hva de føler, hvordan de har det og hvordan de ser verden. I barnehagen er de voksne ofte tilretteleggere som gjør tegning mulige for barna, og selv om det ikke er konkret opplyst i rammeplanen at barnehagen skal legge til rette for tegneaktiviteter gjør de fleste barnehager det. Ved hjelp av tegning kan barnehagen hjelpe barna og bruke sin kreative fantasi og skaperglede for å utrykke seg visuelt på ved hjelp av papir og blyant (Frisch, 2008, s. 85).

Frisch legger stor vekt på hvor viktig tegning er for barn utvikling, og at det burde stå mer sentralt i barns utvikling innenfor vestlige kulturelle rammer. Å tegne inneholder mange faktorer, blant disse er samspill, motorikk og visuell komponent. Gjennom å tilrettelegge for barns tegning får barna mulighet til å utforske, studere, erfare, fortelle, identifisere, tenke, skape og utrykke seg selv. Man kan dermed se på tegning som en måte å kommunisere med andre. Det er en måte for barn å inngå i nye samspill og utvikle allerede påbegynte samspill sammen med andre (Frisch, 2008, s.85). Det gir barn muligheten til å kommunisere med andre i et sosialt felleskap. For barnehagelærere er det viktig å ha kunnskap om dette og kunne tilrettelegge for tegning ved å tilby ulike materialer og teknikken, og oppfordre barna til å utrykke seg selv ved hjelp av ulike materialer. Dette kan for eksempel være at barna bruker tegning til å fortelle eller utrykke seg om noe de har opplevd i omgivelsene sine og deretter gjengi dem gjennom tegning (Frisch, 2008, s. 85).

Kunst og håndverk lærer Simon James- Eide har oppsummert hvorfor tegning er viktig gjennom fem punkter. Når man tegner bruker man blikket, man ser hva man tegner.

Tegningen gjør det vi tenker på visuelt. Og det kan hjelpe til med å oppdage nye ting når man skal undersøke verden. Videre sier Eide at man tenker med blyanten, at blyanten er et hjelpemiddel som kan hjelpe oss med å få ideer ned på papiret, skissere det man tenker på. Dette kan igjen bruke til å diskutere sammen med andre (Frisch, 2018, s. 250). Ved hjelp av tegning kan man fortelle noe til andre, tegning gir muligheten til å uttrykke og forklare noe både praktisk og kunstnerisk. En tegning er en bro mellom en ide og et produkt, det er noe de aller fleste av oss vil få bruk for, og kommer til å bruke flere ganger i livet. Til slutt bidrar tegning til å øve på øye-hånd -koordinasjonen, noe som er grunnleggende for oss mennesker, tegning kan hjelpe til med å utvikle finmotorikken (Frisch, 2018, s. 250).

Hopperstad skriver om den verdifulle praten ved tegnebordet, og hvor mye som egentlig skjer rundt bordet som vi ikke legger merke til. Barn som sitter og tegner har ofte samtaler med hverandre om alt og ingenting. Det er denne praten som er viktig, og som kan hjelpe oss med å forstå barna og hvordan de snakker med hverandre. Hopperstad mener at praten som foregår rundt tegnebordet er verdifull når man skal arbeide med å analysere å tolke barns tegninger som meningsskaping, ikke fordi tegningene i seg selv nødvendigvis har en mening, men fordi man i småpraten kan finne støtte og holdepunkter i søken etter det barna har på hjertet eller uttrykker seg om. Det kan ligge gjemte budskap og ulike nyanser som bare blikket ikke kan fange opp (Hopperstad, 2005, s. 71).

2.5 Rammeplanen

I Rammeplanen finnes det mange det flere punkt som understreker at barn skal oppleve samspill. vi finner samspillsbegrepet under livsmestring og helse, omsorg, danning, vennskap og fellesskap og i kommunikasjon og språk delen. Dette understreker hvor viktig det er å legge til rette for samspill i barnehagen.

Det første som står i Rammeplanen om samspill finner man under livsmestring og helse. Her står det presisert at Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser (kunnskapsdepartementet, 2017, s.11). Videre under avsnittet om omsorg står det også presisert at de voksne i barnehagen skal veilede barna hvis lek medfører uheldige samspillsmønstre (kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). I delen om at barnehagen skal fremme danning står

det «Gjennom samspill, dialog, lek og utforskning skal barnehagen bidra til at barna utvikler kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, evne til å yte motstand og handlingskompetanse, slik at de kan bidra til endringer» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21). Når det kommer til vennskap og fellesskap i barnehagen» skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23). Den siste delen som understreker hvor viktig det er med samspill er kommunikasjon og språk. Her presiseres det at personalet skal «stimulere barns verbale og non-verbale kommunikasjon og legge til rette for at alle barn involveres i samspill og i samtaler» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 24). Det finnes ingenting konkret om tegning i barnehagen oppført i Rammeplanen, men man kan knytte tegning som aktivitet til samtlige overnevnte utdrag. Blant annet til Frisch som snakker om viktigheten av tegning og utvikling, at barn gjennom tegning kan utrykke seg, og tegningene de lager kan gi innblikk i hvordan de tenker, hva de føler, hvordan de har det og hvordan de ser verden (Frisch, 2008, s.85).

3.0 Metode

Metode dreier seg om ulike fremgangsmåter man kan bruke for å gi svar på ulike typer forskning, og spørsmål knyttet til forskningen. Målet er å få tak i informasjon om det som forskes på, og hvordan denne informasjonen kan analyseres (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66).

Bergsland og Jæger legger vekt på to metoder som beskrives som de to hovedtypene, kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ metode handler om å gå i dybden og vektlegger betydningen, mens kvantitativ metode vektlegger utbredelse og antall (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66). Videre legges det vekt på hvor viktig en kvalitativ tilnærming er for å oppnå forståelse av sosiale fenomener, der det å kunne fortolke disse fenomenene får stor betydning (Thagaard, 2013, s. 11). Blikket rettes mot hvordan mennesker handler i løpet av en vanlig hverdag, i en naturlig kontekst (Bergsland og Jæger, 2014, s. 67).

Å bruke en kvalitativ metode som forskningsmetode kan gi en bedre innsikt i menneskelige uttrykk, i dette tilfellet en innsikt i samspillet mellom barn (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66).

Kvalitative forskningsresultater legges frem i form av tekst. Det vil si gjennom orientering mot subjektive opplevelser som forteller om opplevd erfaring, hvor man deretter prøver å finne svar som ikke kan tallfestes eller måles (Bergsland og Jæger, 2014, s. 67). Min problemstilling handler om samspill mellom barn, derfor er det en kvalitativ tilnærming som egner seg best.

3.1 Valg av metode

For å kunne velge den metoden som passer best for prosjektet som skal gjennomføres er det viktig å se på problemstillingen. Pål Repstad legger frem at observasjon egner seg best som metode når problemstillingen er knyttet til et mer avgrenset og overkommelig geografisk område (Repstad, 2007, s. 36). Problemstillingen jeg har valgt handler om samspill mellom barn, og om tegning kan være en inngang til gode samspill. Det vil derfor være hensiktsmessig å velge observasjon. Observasjon er studier av mennesker for å se hvilke situasjoner de naturlig møtes i, og hvordan de pleier å oppføre seg i slike situasjoner (Repstad, 2007, s. 33). Gjennom å bruke observasjon som forskningsmetode i dette arbeidet vil gi et godt grunnlag for å få gode funn. Fordi av at observasjonene skjer i barnas naturlige omgivelser. Jeg som observatør har muligheten til å være der når det skjer, og til å se barns sosiale autentiske samspill (Repstad, 2007, s. 34). Ved å bruke observasjon som metode gir det meg muligheten til å være til stede og se hva som skjer med egne øyne, samtidig som observasjonene gjennomføres en plass hvor barna føler seg trygge, altså i barnehagen. Gode forutsetninger for barna kan også gi gode forutsetninger for funn og observasjoner.

3.2 Observasjon

Observasjoner er studier av mennesker for å se hvilke situasjoner de naturlig møtes i, og hvordan de pleier og oppføre seg i slike situasjoner (Repstad, 2007, s. 33).

For å få tilgang til å gjennomføre disse observasjonene tok jeg kontakt med en gammel praksislærer jeg hadde under en av praksisperiodene mine. Vedkommende var positiv og nysgjerrig til min forskning og lot meg komme å observere.

Det finnes mange ulike former for observasjon. Jeg har kommet frem til at observasjonsteknikken som fungerer best sammen med mitt mål er feltarbeid og løpende protokoll. Feltobservasjon er når observatøren er ute i felten som aktiv deltaker og samspiller

med relevante andre, samtidig som observatøren bruker seg selv for å analysere og forstå det som foregår i feltet og løpende protokoll er når observatøren er til stede sin tilskuer med blokk og blyant, og sammenhengende noterer det som skjer (Bergsland og Jæger, 2014, s. 74-75). I mitt tilfelle dro jeg ut i barnehagen og observerte over et gitt tidsrom. Jeg var der i 2-3 timer hver dag, over tre dager.

Før jeg skulle ut i felten å gjøre observasjoner måtte jeg lage noen forhåndsregler. Blant disse om jeg skulle være en aktiv eller passiv deltaker. Jeg kom frem til at jeg ikke skulle være deltakende i observasjonene, men at jeg ikke skulle være avvisende om et barn kom bort til meg, eller om det oppstod en situasjon hvor et barn trengte omsorg eller hjelp. Jeg skulle ikke invitere til at barn kom bort til meg. Repstad snakker om viktigheten ved å ikke gå inn i en total passiv rolle, da dette kan skape usikkerhet og muligens aggresjon hos aktørene (Repstad, 2007, s. 51). Jeg måtte derfor finne en balanse som gjorde at jeg ikke skapte usikkerhet, men heller ikke forstyrret mitt mål med observasjonene. Videre presiserer Repstad at man aldri er en utelukkende forsker i forhold til aktørene, og aktørene er aldri bare forskningsobjekter. Det er mennesker som opptrer i kontakt med hverandre (Repstad, 2007, s. 51). Dette var et viktig utgangspunkt for meg før jeg skulle ut i felten, jeg skulle ikke behandle barna som objekter jeg skulle forske på, men som mennesker jeg er genuint interessert i å se samspillet til.

3.3 Etiske retningslinjer

Behandlingen av personopplysninger er et viktig aspekt ved forskningsetikk, og det er lovfestet at den eller de enkelte ikke skal bli krenket gjennom behandling av personopplysninger (Bergsland og Jæger, 2014, s. 83). Observasjonene jeg tok er åpne, det vil si at jeg på forhånd hadde levert ut et informasjons og- samtykkeskjema (Se vedlegg 1) til de ansatte i barnehagen jeg skulle observere i, samt oppfordret til å henge opp skjemaet slik at foreldre kan velge om de vil at deres barn skal være med i studien. (Repstad, 2007, s. 40). Skjemaet inneholdt opplysninger om hva jeg skulle observere og hva jeg skulle forske på. Det var også oppgitt at alt jeg observerte ble anonymisert, og at barna som deltok i studien fikk fiktive navn.

3.4 Beskrivelse av gjennomføring

Før jeg kom til barnehagen hadde jeg på forhånd avtalt med min kontaktperson at jeg ville at barna jeg skulle observere skulle være på et separat rom borte fra resten av barna på avdelingen.

Før første observasjon gjorde jeg klar notatboken min, jeg delte inn siden i to, hvor jeg skrev konkrete hendelser på den ene siden, og på den andre hadde jeg rom for stikkord og egne tanker. Dette gjorde jeg slik at jeg ikke skulle gå glipp av noen detaljer underveis, for å hjelpe meg å huske og for å skille mellom konkrete hendelser og egne tolkninger.

Da jeg kom for å observere første dag ble barna tatt med inn på et aktivitetsrom. Barna ble plassert rundt et lite rundt bord, det var totalt tre barn. Jeg plasserte meg på et bord rett ved siden av, som ga meg god oversikt. Jeg skulle ikke være deltakende i observasjonene, jeg satt derfor kun å skrev i notatboken jeg hadde med meg, mens en voksen fra avdeling gikk litt frem og tilbake mellom barna og de andre på avdeling.

På dag to ble det tatt med en barnegruppe, denne gangen en gruppe på 4, med noen av de samme barna fra dagen før, og noen nye. Barna ble plassert på et nytt bord på samme rom som den første dagen, bordet var rektangulært. Denne dagen var den voksne mer deltakende, jeg satt på samme plass som dagen før, og var ikke deltakende.

Den siste observasjonen jeg gjorde var en liten uke etter observasjon nummer to. Denne dagen skulle barna ha stasjonslek, hvor tegning var på en av stasjonene. Stasjonsleken foregikk mellom to avdelinger, hvor det kom og gikk barn hele tiden. Jeg satte meg ned ved tegnestasjonen og observerte barna som var innom. Det satt alltid en voksne sammen med barna under stasjonsleken.

Under alle observasjonene jeg gjorde hadde barna fritt valg om de ville gå, dermed var det barna som styrte når jeg skulle starte og slutte med observasjonene.

3.5 Metodekritikk

Det finnes ingen feilfrie metoder, og det er viktig og være kritisk og sette spørsmål til og reflektere over metodene man har brukt. Når det kommer til metodekritikk er det mye man må legge vekt på når man bruker kvalitativ metode, og i dette tilfellet observasjon. Som observatør var jeg nødt til å være kritisk til meg selv å posisjonen jeg var i. Som nevnt

tidligere hadde jeg laget noen forhåndsregler som innebar at jeg ikke skulle være deltakende i observasjonene jeg gjorde, men at jeg ikke skulle avvise noen barn om de henvendte seg til meg. Jeg merket fra første stund under første observasjon at dette kunne bli en utfordring. Barnegruppen jeg observere hadde et alderssprang fra 1,11 år til 2.9 år. Under observasjonene opplevde jeg stadig at barna henvendte seg til meg både verbalt og med kroppsspråk for å se hva de hadde tegnet. Dette kan ses på som kritikk til min oppgave på grunnlag av at min intensjon med observasjonene var og se etter om tegning kunne være en inngang til samspill mellom barn, her opplever jeg derfor at validiteten på observasjonen falt litt fra, da min tilstedeværelse kan ha svekket eller vært forstyrrende samspillet mellom barna. Validitet handler om hvor gode eller relevante dataene som er samlet inn representerer fenomenet som skal undersøkes, i dette tilfeller samspillet mellom barn under en tegneaktivitet. Og i hvilken grad resultatene er gyldige for hva som skulle bli undersøkt (Bergstad & Jæger, 2014, s. 80). Tatt i betraktning av observasjonene som ble gjort, er det ikke grunn til å tro at tolkningene og funnene som ble gjort ikke er gyldige. Dette på bakgrunn av at i senere observasjoner ble barna vandt til at jeg var der, og de begynte deretter å henvende seg til de andre barna eller den ansatte på avdeling.

Relabilitet når det brukes kvalitativ metode er viktig for å skape troverdighet. Dette går på om forskningen som er gjort har blitt utført på en tillitsvekkende måte, og om hvor pålitelig dataene som er innsamlet er. Her er det mange faktorer som må tas i betraktning. Spørsmål om hvordan studiet ble gjennomført, hvordan dataene bearbejders, analyseres og tolkes er viktige spørsmål å stille for å gi leseren et inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Jeg var observatør i en barnehage jeg hadde kjennskap til fra før, og hvor barna hadde sett meg, men jeg hadde ikke relasjoner til noen av barna som var med i studien. Noe man imidlertid kan stille seg kritisk til er om barna trodde jeg var der for å arbeide, og ikke bare være på besøk.

Det jeg vil ta med når det kommer til metodekritikk av kvalitativ metode er generalisering. Generalisering handler om overføring. Målet for en kvalitativ metode er ikke å generalisere de resultatene man finner, men å gi gode og innholdsrike beskrivelser av det man har studert (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80-81). Min problemstilling handler om samspill mellom barn under en tegneaktivitet, hvilket resultat jeg får i min oppgave trenger ikke være likt noen andre som velger å gjøre samme studie. Men å bruke min oppgave til å sette i gang en tankeprosess hos for eksempel barnehager og andre som leser den, og ha som mål og i

fremtiden forbedre praksisen ved at andre tar i bruk denne studien (Bergsland & Jæger, 2014, s. 81).

3.6 Analysearbeid

For å gjøre analyseprosessen min enklest mulig hadde jeg laget et observasjonsark hvor jeg på den ene siden hadde konkrete hendelser og på den andre siden skrev ned mine egne tanker. Dette gjorde det enklere for meg å analysere det jeg hadde funnet, da jeg kunne skille mellom konkrete hendelser og egne tanker om observasjonene. Under analysen var det forskjellige utdrag som skilte seg ut fra resten av datamaterialet. Ut ifra disse utdragene kategoriserte jeg dem for å finne ut om det var noen gjentakende mønster som kunne knyttes opp til samme kategori (Aanesen, 2020). Jeg brukte koding som framgangsmåte for å få oversikt over datamaterialet mitt. Ved å bruke koding fant jeg sammenhenger jeg ikke hadde lagt merke til før, og kunne kategorisere funnene mine (Aanesen, 2020). Dette gjorde jeg for å skape struktur og klarhet i oppgaven min, ved å bruke koding kunne jeg også finne ut hva som ikke var relevant for oppgaven og heller rette fokuset mot funnene som hadde betydning. Strukturering og klargjøring gjøres ved å fjerne overflødig materiale som ikke har noen betydning for forståelse eller formålet med problemstillingen, som er «Kan tegning være en inngang til et godt samspill mellom barn?». (Bergsland & Jæger, 2014, s. 81-82).

Under har jeg laget et eksempel på hvordan jeg kodet datamaterialet mitt.

SAMSPILL	Thomas ser på Ole sin tegning og smiler. Ole ser på Thomas og ler, de begge begynner å le.
TEGNING SKAPER SAMTALER	«Hanne sitter og ser på tegningene til alle de andre barna rundt bordet, Hanne smiler til Mikkel og sier «blomst» med en spørrende tone. Mikkel ser rart på Hanne og svarer «næææi, det e en løve!». Hanne ler.»
NÅR SAMSPILLET IKKE STEMMER	Emma spør Fie «oss farge har du?». Fie svarer ikke, Emma sier «æ har lød»

IKKE RELEVANT	Barnehagelæreren kommer med tegnesaker og papir, og legger de på bordet hvor barna sitter, de sitter på et rundt bord.
---------------	--

4.0 Funn og drøfting

I denne delen skal jeg presentere datamaterialet jeg har samlet inn. Jeg har gjort tre observasjoner over tre dager. Jeg har vært en passiv deltaker i observasjonene, som vil si at jeg deltok ikke i tegneaktivitetene, med satt på siden og noterte. Etter analyse av datamaterialet mitt har jeg kategorisert ulike utdrag fra mine observasjoner inn i en hoveddel med tre underkategorier. Hoveddelen er samspill og de tre underkategoriene er når samspillet faller på plass, tegning skaper samtale tema og når samspillet ikke stemmer. Videre kommer jeg til å drøfte mine funn ved hjelp av teorien jeg har funnet i teorikapittelet, samt mine egne tolkninger og erfaringer. I drøftingsdelen kommer jeg til å prøve å finne svar eller noe som kan støtte opp under min problemstilling «Kan tegning være en inngang til gode samspill mellom barn?».

4.1 Når samspillet faller på plass

«Julie (2,3 år) roter rundt oppi kassen hvor blyantene ligger, det faller noen blyanter på bordet og på gulvet. Tina (2,5 år) reiser seg fra stolen og begynner å pukke opp. Julie fortsetter å rote i kassen og flere blyanter faller på gulvet. Tina reiser seg igjen, plukker opp blyanter og ser bort på Julie og sier bestemt «nei!». Julie stopper, Tina setter seg ned for å tegne igjen. Julie gir en blyant til Tina og smiler, Tina smiler tilbake.»

Dette utdraget handler om to barn, Julie og Tina. Hvor disse barna sitter sammen rundt tegnebordet og samhandler på ulike måter. Man kan også se ulike situasjoner av samspill i teksten.

Det første man kan se er at Julie roter rundt i kassen etter blyanter og noen blyanter faller på gulvet og utover bordet, Julie gjorde dette mens Tina satt å så på, det kan være en form for samspill. Når dette skjer reiser Tina seg for å plukke opp blyantene og det blir dermed en reaksjon på hva Julie gjorde.

Man kan se at Julie ikke stopper med å rote i blyantene, og flere faller ned og på bordet. Dette fører til at Tina igjen plukker opp blyantene. Her kan det tenkes at Julie hadde lyst til å skape en reaksjon hos Tina og man kan anta at det var for å få oppmerksomheten til Tina.

Rammeplanen viser til viktigheten av sosial kompetanse blant barn, og at sosial kompetanse er en forutsetning for at barna skal kunne fungere godt sammen i samspill med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom et sosialt samspill med andre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23).

Videre nedover i utdraget kan man legge merke til det eneste verbale i denne delen, det er hvor Tina sier «nei!» til Julie. Tina sier dette som en respons på at Julie fortsatte å rote med blyantene etter at Tina har ryddet opp. Etter at Tina sier dette stopper Julie å rote med blyantene og gir en blyant til Tina. I siste del av utdraget kan man se at begge utveksler smil. Som kan tolkes som et lite øyeblikk med positivt samspill, hvor Julie forsto at Tina ikke ville at Julie skulle rote mer, som endte i et fint øyeblikk til slutt. Dette kan også sees på som et lekende samspill, hvor Julie velger å heller leke med blyantene isteden for å bruke de til å tegne med. Lekende samspill kan åpne for barns verdighet og likeverdighet gjennom å forstå de lekende samspillene som kraftkilder som gir barna mulighet til medvirkning og frihet til å kunne ytre seg (Wolf, 2014, s.68).

I teksten kan det se ut til at det er både negative og positive samspill. Hvor det negative kan være når Tina sier «nei!» bestemt, fordi hun ikke vil at det skal være mere rot. Men positivt på den måten at det kom en god situasjon ut av det, man kan anta at Tina følte seg hørt etter hun hadde sagt ifra til Julie fordi hun responderte med å stoppe å heller gi Tina en blyant, som følte til at de begge smilte til hverandre. Hopperstad skriver om praten som foregår rundt tegnebordet og hvor mye vi går glipp av. Videre viser hun til hvor viktig det er med denne praten, og hvor mye den kan hjelpe oss med å forstå barna og hvordan de snakker og kommuniserer sammen (Hopperstad, 2005, s.71).

«Levi (2,2 år) går bort til hvor Gunnar (1,11 år) sitter og tegner og setter seg ved siden av og begynner å tegne sammen med Gunnar.»

I dette utdraget kan man se at det handler om to barn som tegner sammen. Noe som kan oppleves som positivt er at Levi tar initiativ til å gå bort til Gunnar og man kan anta at Levi hadde lyst til å tegne sammen med Gunnar av den grunn. Her kan man se det fra et sosiokulturelt perspektiv, hvor man kan ta utgangspunkt i tegning. Det kan beskrives som at når Levi går bort til Gunnar for å tegne sammen, kan barna ta inspirasjon fra hverandre, lære av hverandre og bruke det i hver sin kreative tegneprosess. Da kan man se det sosiokulturelle perspektivet tydelig som beskrives slik; relasjonen mellom individ og sosial kontakt er uatskillelig (Frisch, 2018, s. 211).

Det er ingen verbal kommunikasjon i dette utdraget, men barn kan gå inn i et samspill likevel. Wolf skriver at for å oppdage å få tilgang til barnas meninger og intensjoner må vi i større grad rette fokuset mot de kroppslige, skapende og lekende uttrykksformene (Wolf, 2014, s. 98).

Fra en annen siden kan det også knyttes opp mot respekt og hensyn. Det står ikke noe om hvordan Gunnar reagerer eller responderer på at Levi kommer og setter seg, og det står heller ingenting om verbal kommunikasjon eller kroppsspråk. En viktig del av barns utvikling er også at barna skal lære seg å respektere andre. Rammeplanen presiserer også at barna skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta sine egne behov og andre barn og voksne sitt behov (kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23).

Noe man også kan se i utdraget er at denne situasjonen oppstår gjennom en kroppslig bevegelse fra Levi, som velger selv og gå bort og søke kontakt hos Gunnar. Dette kan minne opp Ponty sin filosofi, som handler om at det er igjennom bevegelse og kroppslige uttrykk med blick og mimikk at barnas meninger, følelser og intensjoner kommer til syne (Wolf, 2014, s. 99).

Dette utdraget viser til flere ulike typer samspill som kan skje under en tegneaktivitet. Det kan være negativt, positivt, verbalt, non-verbalt og sosialt. Og det viser igjen til viktigheten av sosial kompetanse, også i en tegneaktivitet. Her kan man også dra inn Ponty som sier at som kroppslige subjekter i verden, og i lekende samspill med andre, tar bevisstheten vår form (Merleau Ponty 1994) (Wolf, 2014. s. 99).

Frisch sier at tegning kan være en måte å komme inn i samspill på, og at tegning kan være et godt hjelpemiddel for barn til å oppleve skaperglede og inngå i kreative prosesser alene og sammen med andre (Frisch, 2008, s.85). I motsetning til kan man også se på det fra en annen side. Levi og Gunnar satt sammen og tegnet på et stort ark, de måtte derfor dele, da er det viktig at de respekterer hverandre sin plass, slik at det ikke oppstår uheldige situasjoner eller konflikter.

«Mens Mia (2,9 år) sitter og tegner «stjeler» Vilde (2,4 år) blyantene Mia bruker. Mia tar de tilbake og begynner å ta Vilde sine blyanter, de tar frem og tilbake.»

Ett nytt barn kommer til tegnestasjonen, Vilde går bort til barnet med en blyant i hånden, Vilde strekker ut hånden og prøver å gi den til barnet som nettopp kom, barnet tar imot og de går sammen mot arket, setter seg ned og begynner å tegne sammen.»

Når barn tegner sammen, kan det være en god mulighet for barn og starte nye samspill på eller forsterke vennskap. Men i en slik situasjon som denne kan det også oppstå uenigheter og utfordringer. For at et samspill skal fungere best mulig er det viktig at alle parter er med og har samme oppfatning av situasjonen. I denne situasjonen begynner det med at Vilde stjeler Mia sine blyanter. Mia responderer med å ta tilbake blyantene og det blir en gjensidighet ved at begge barna tar blyanter frem og tilbake. At Mia tar tilbake blyantene og gjør det samme tilbake og tar fra Vilde kan føre til en positiv vending, barna sammen finner ut hvordan de påvirker hverandre og lærer å kjenne hverandre sine grenser. Dette kan man rette mot barnas sosiale kompetanse, sosial kompetanse er viktig for at barnet skal kunne inngå i samspill med andre, og lære seg holdninger, kunnskap og ferdigheter (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23). Fra en annen side kan dette også slå tilbake på Vilde om Mia hadde reagert negativt.

Videre kommer det ett nytt barn inn på lekerommet hvor tegneaktiviteten foregår. Noe som kan ses på som positivt her er at Vilde tar initiativ med en gang og går bort og prøver å gi det nye barnet en blyant. Her inviterer Vilde det nye barnet inn i tegneaktiviteten, dette viser at barnet evner å inkludere andre, og det gir det nye barnet mulighet til et vennskap. Dette kan man finne i Rammeplanen, hvor det står at alle barn i barnehagen skal få erfare og være betydningsfulle for vennskap og felleskap i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23). Til slutt kan man se at det ender med at barna går sammen bort til arket og setter seg ned sammen og tegner.

Hvis man ser på utdraget kan man se at det alltid er Vilde som tar initiativ til samspill med andre barn. For de andre barna som er med kan dette være positivt. Men man kan stille seg kritisk til hvorfor ingen henvender seg til Vilde. Det kan være mange faktorer til dette, på den ene siden kan det være at de andre barna synes det er utfordrende å gå inn i samspill med Vilde. På en annen side kan det være at Vilde ikke har lært hvordan hun skal respondere om noen prøver å komme inn i et samspill med henne. En mulighet kan være at barnet ikke har utviklet sin sosiale kompetanse nok, en annen kan være at barnet ikke føler seg trygg nok. Om dette er tilfellet er det viktig at personalet i barnehagen hjelper Vilde med å mestre dette (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23). Dette kan også påvirke tegneutviklingen til Vilde, Vygotsky mener at det barnet møter i barnehagen, slik som venner, ansatte, og ulike fysiske miljøer er med på å legge et grunnlag for hvordan barnet møter verden, og dette er med på å avgjøre hva barnet tegner (Frisch, 2018, s. 211).

4.2 Tegning skaper samtale tema

«Hanne (2 år) sitter og ser på tegningene til alle de andre barna rundt bordet, Hanne smiler til Mikkel (2,9 år) og sier «blomst» med en spørrende tone. Mikkel ser rart på Hanne og svarer «næææi, det e en løve!». Hanne ler.»

I dette utdraget kan man anta at barna har et positivt samspill. Hanne ser på de andre barna sin tegning og prøver å komme i kontakt med Mikkel ved å stille spørsmål til tegningen. Her kan man se på sosiokulturell læringsteori, som i bunn og grunn handler om at det barna lærer og opplever sammen med andre gjør de til sitt eget (Frisch, 2018, s. 211). I denne sammenhengen kan Mikkel være en inspirasjon for Hanne. I utdraget kan man også se at Hanne stiller spørsmålet med en spørrende tone, noe som kan tyde på at Hanne ønsker å starte en dialog med Mikkel.

Frisch legger stor vekt på hvor viktig tegning er for barns utvikling. Videre går hun inn på hvor mange faktorer å tegne innebærer, slik som samspill og visuell komponent (Frisch, 2008, s. 85). Det legges også vekt på hvor viktig det er å tilrettelegge slik at barna får mulighet til å utforske, studere, erfare, fortelle, identifisere, tenke, skape og utrykke seg selv. Ut ifra dette kan man se på tegning som en måte og kommunisere med andre barn (Frisch, 2008, s. 85).

Likevel kan man stille seg kritisk til om all kommunikasjon under en tegneaktivitet er bra, i dette utdraget kan det se positivt ut, men om man ser det fra en annen vinkling finnes det en mulighet for at Mikkel kunne blitt sint på Hanne fordi hun ikke så hva som var på tegningen. Eller Mikkel kunne blitt usikker på sin egen tegning fordi Hanne ikke så hva det var. Her kan man dra inn Hopperstad som skriver om praten vi ikke hører som foregår rundt tegnebordet, og de signalene vi ikke ser. Hun skriver at det er å fokusere på denne praten som er viktig for at vi skal forstå barna og hvordan de snakker med hverandre (Hopperstad, 2005, s. 71).

Av egen erfaring i lignende situasjoner har jeg også opplevd at det kan ende i uheldige samspill. Jeg har blant annet sett at et barn har prøvd å gå inn i en samtale om et annet barns tegning, dette endte i krangel, fordi barna konkurrerte om hvem som hadde den fineste tegningen. Det endte med at begge barna begynte å gråte, og sluttet å tegne. I Rammeplanen står det presisert at de voksne i barnehagen skal bryte inn om de ser uheldige samspillsmønstre oppstå (kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). Etter denne hendelsen tok barnehagelæreren barna til side og forklarte at det ikke var en konkurranse om hvilken av tegningene som var finest. Det viktigste var at de var fornøyde med sin egen tegning og at man ikke skulle si til noen at tegningene deres ikke var fine.

Noe som har vært en gjenganger i mine erfaringer er at noen barn minster konsentrasjonen når andre prøver å komme i kontakt med de under en tegneaktivitet. Barn er forskjellige, og det er derfor naturlig at noen barn foretrekker å sitte alene å tegne. Ut ifra mine erfaringer har det endt med at barnet forlater tegnebordet og går inn i annen lek i stedet. Man kan derfor anta at selv om det i min observasjon kom frem et positivt samspill, må man også ha i tankene at det ikke alltid er slik.

4.3 Når samspillet ikke stemmer

«Emma (2,3 år) spør Fie (2,3 år) «oss farge har du?». Fie svarer ikke, Emma sier «æ har lød»

Dette er det neste utdraget fra observasjonen jeg skal ta for meg. Ved å se på setningen kan man se at Emma spør Fie om hvilken farge Fie har. Det kan tyde på at Emma ønsker å starte

et samspill med Fie. Man kan også anta at Emma er interessert i hva Fie tegner. Nina Scott Frisch har skrevet en forskningsartikkel om tegning, hvor hun skriver at man kan se på tegning som en måte å kommunisere på. Og at det kan være en inngang for barn å inngå i nye samspill og utvikle allerede påbegynte samspill på (Frisch, 2008, s. 85). Jeg husker dette utdraget fra observasjonen, og opplevde det som at Emma var nysgjerrig, og det så ut til at hun var interessert i å se hva Fie gjorde, og hva hun tegnet.

Som man kan se på utdraget svarer ikke Fie på spørsmålet til Emma. Det kan være forskjellige grunner til dette, for eksempel at Fie ikke hørte det, ikke ville svare eller ikke visste hva hun skulle svare. Man kan dermed ikke sette en direkte årsak til at Fie ikke svarte.

Etter at Fie ikke svarer, sier Emma «æ har lød». Dette kan tolkes som at Emma prøver å fortsette samtalen med Fie, selv om hun ikke har svart. Slike hendelser kan oppstå, og det som er viktig er at barna lærer at slike ting kan skje. Wolf skriver om hvor viktig det er å la barn være deltakende i lekende samspill sammen med andre barn, og at dette gir barna mulighet til å erfare ulike situasjoner, være med å bestemme og ha innvirkning på det som skjer rundt de (Wolf, 2014, s.68). Det er også viktig og vise denne siden av samspill, for det er noe som kan skje. Emma ville og prøvde å gå inn i et samspill med Fie, men fikk ingen respons. Likevel prøvde Emma og gå inn i en samtale en gang til, men til ingen nytte. Slike opplevelser kan man anta at er med å skape disse erfaringene og sosiale kompetansen som barna trenger.

Dette utdraget handler i stor grad om en verbal tilnærming. Hvor Emma bruker språk for å kommunisere med andre barn, Emma klarer å gjøre seg forstått og mestrer språk i stor grad. Dette kan imidlertid stride mot Wolf sitt utsagn om å oppdage å få tilgang til små barns meninger og intensjoner må vi i større grad rette fokuset mot andre uttrykksformer enn de verbale. Vi må rette fokuset vårt mot de kroppslige, estetiske, skapende, lekende, musiske og vokale uttrykksformene også (Wolf, 2014, s.98). Hva Wolf sier her sikter seg inn på Reggio Emilias pedagogikk som handler om at barn har hundre språk (Wolf, 2014, s.98).

«Anne (2,2 år) tar opp toppa til tusjen til Mari (2,9 år) og sier «her», Mari tar imot toppa og legger den ned på bordet og fortsetter å tegne.

Anne gir tusjer til Jenny (2,7 år)

Anne får ingen respons fra Jenny..

Anne tegner på Jenny sitt ark, Jenny sier «ta bort!». Jenny tegner over det Anne tegnet med en annen farge. Anne blir sittende og se på hva Jenny tegner.»

Jeg har valgt å ta med dette utdraget fordi det kan vise til en annen side av det som skjer ved tegnebordet. Det kan tolkes som at denne situasjonen har både et positivt og et negativt samspill.

Det første man kan se er at Anne prøver å ta kontakt med Mari ved å gi henne toppen til tusjen, Mari tar imot toppen, men sier ingenting og fortsette å tegne. På den ene siden kan se ut til av Anne ønsker å komme i kontakt med Mari, mens på det andre siden kan det se ut til av Mari ikke ønsker dette, og derfor velger å ikke svare Anne.

Videre kan man se at Anne gir tusjer til et annet barn, Jenny. Her får Anne heller ingen respons. Robert C. Pianta legger vekt på hvor viktig samspill er for trivsel og tillit, og for den faglige og sosiale utviklingen hos barn (Størksen, 2018, s. 95). Her får ikke Anne noen respons, og velger da å tegne på arket til Jenny. Det kommer tydelig frem at Jenny ikke likte dette og sa til Anne «Ta bort!». Dette kan tolkes som at Anne responderte på at hun ikke fikk noen respons eller oppmerksomhet og dermed ville skape en reaksjon hos Jenny ved å tegne på arket. Jenny tegner over det Anne tegnet med en annen farge, man kan tolke det slik at Jenny ikke likte at Anne tegnet på arket hennes.

Hvis man ser på denne hendelsen fra et pedagogisk perspektiv, kan man stille spørsmål til om dette samspillet har en positiv innvirkning på deres sosiale ferdigheter og utvikling. Wolf mener at et lekende samspill kan åpne for barns verdighet og likeverdighet gjennom å forstå de lekende samspillene de inngår i som kraftkilder som gir barna mulighet til medvirkning og frihet til å kunne ytre seg (Wolf, 2014, s. 68). Det som imidlertid kan stride imot dette er om begge barna var med i samspillet, da det kan se ut til at Anne ville inngå i et lekende samspill med Jenny ved å tegne på arket, men Jenny ikke oppfatter situasjonen på samme måte. Videre knyttet opp mot et kunst-perspektiv kan det være at Anne prøvde å fortelle noe til Jenny ved å

tegne på arket. Ved hjelp av tegning kan man fortelle noe til andre, tegning gir muligheten til å uttrykke og forklare noe både praktisk og kunstnerisk (Frisch, 2018, s. 250).

4.4 Uformelle spørsmål til barnehagelærer/ kontaktperson

Etter jeg hadde gjort alle observasjonene spurte jeg min kontaktperson om det var greit å stille et par uformelle spørsmål knyttet til oppgaven min. Jeg ønsket å stille disse spørsmålene for å se oppgaven min fra en annen side og for å få innsikt i hva andre tenker om dette temaet. Kontaktpersonen min var positiv til dette å sa at det var greit. Alt er anonymisert.

Spørsmål 1 – Tror du tegning kan være en god inngang til samspill?

- Ja det tror jeg, men jeg tror det bør være en voksen til stede som kan hjelpe å støtte opp litt. Da min erfaring er at småbarn kan trenge litt ekstra hjelp til å gå inn i nye samspill av og til. Hovedsakelig i denne småbarngruppa.

Spørsmål 2 – Har du blitt mer oppmerksom på samspillet mellom barn under tegneaktiviteter etter jeg la frem mitt prosjekt om samspill og tegning?

- Ja, jeg har blitt mer bevisst på det. Jeg legger mer merke til det, og er blitt mer oppmerksom på det.

Spørsmål 3- kommer du til å fokusere på samspill i større grad under tegneaktiviteter fremover?

- Jeg tror det, ja. Jeg tar det med meg videre som en mulighet for å skape samspill, og for å legge til rette for det.
Jeg tenker at tegning kan være en god aktivitet for å legge til rette for samspill. Vi har prøvd tegning i ulike settinger før. Og har opplevd positive sider ved det. Vi har blant annen prøvd tegning sammen med musikk, eller i forhold til et spesielt tema vi har hatt fokus på.
Men jeg tror vi kan bli enda mer bevisste og oppmerksomme på hvilke samspill som oppstår under en slik aktivitet.

5.0 Konklusjon og avslutning

I denne studien har jeg forsket på om tegning kan være en inngang til gode samspill mellom barn. Jeg har i begynnelsen av denne oppgaven lagt frem hvorfor jeg ville forske på dette. Videre har jeg funnet teori og forskning knyttet til tegning og samspill i barnehagen, hvor samme teori blir anvendt i drøftingsdelen. Deretter har jeg forklart hva kvalitativ metode er og hvilken innsamlingsstrategi jeg har valgt å bruke i mitt arbeid med oppgaven. I denne oppgaven har jeg forsket på barns samspill gjennom tegning, og om tegning kan være en inngang for det. Gjennom observasjoner har jeg samlet inn datamaterialet som er grunnmuren i denne oppgaven.

Med utgangspunkt i problemstillingen «*kan tegning være en inngang til et godt samspill mellom barn?*» har jeg brukt teori, forskning og egne erfaringer under drøftingen for å prøve å belyse problemstillingen så godt som mulig. I drøftingsdelen har jeg lagt vekt på tre kategorier, hvor den første er når samspillet faller på plass, tegning skaper samtaletema og når samspillet ikke stemmer. Grunnen til at fokuset faller på disse tre kategoriene er fordi under analysen av observasjonene var det disse som sto frem, og skapte mest nysgjerrighet.

Som nevnt tidligere i oppgaven søkte jeg ikke etter konkrete svar på problemstillingen. Fokuset ligger i funnene og drøftingen. På hvilke samspill som oppstår under en tegneaktivitet og om disse funnene kan være med på å vektlegge at tegning kan være en inngang til gode samspill mellom barn. I funn og drøftingsdelen har jeg funnet både positive og negative samspill.

I denne oppgaven har jeg rettet fokuset mot samspill under en tegneaktivitet. Jeg har observert og gjort funn som har vært viktig for å kunne prøve å svare på problemstillingen min og som kan være til hjelp for barnehager, barnehagelærere og øvrige ansatte i barnehagen.

Ut ifra det jeg har funnet i observasjonene mine og det teorien sier kan jeg konkludere med at tegning kan være en inngang til gode samspill mellom barn slik som at tegning kan føre til samtaler, men det kan også oppstå uheldige og negative samspill som når et barns søker samspill, men ikke får til å gå inn eller ikke får respons fra andre barn. Jeg ønsker derfor å fortsette å forske på dette temaet når jeg skal ut i arbeidslivet og barnehagen. For å finne et større grunnlag for forskning som kan gi flere svar på problemstillingen min.

Avslutningsvis vil jeg si at prosessen har vært lærerik og det har vært spennende og gå i dybden på dette temaet. Jeg sitter igjen med mye ny kunnskap som jeg kommer til å ta med meg inn i arbeidslivet etter endt utdanning.

6.0 Litteraturliste

- Aanesen, K. H. (2020, 5. november). *Analyse og drøfting av kvalitative data*. NDLA.
<https://ndla.no/article/26932>
- Bergsland, M., D. & Jæger, H. (Red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademisk.
- Frisch, N, S. Letnes, M,-A. & Moe, J. (Red.). (2018). *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Frisch, N. S. (2008). Når øyet styrer hånden: Om mestringsprosesser i barnehagen. *FormAkademisk*, 1(1). <https://doi.org/10.7577/formakademisk.123>
- Glaser, V. Strøksen, I. & Drugli, M, B. (Red.). (2018). *Utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis*. (2.utg.). Fagbokforlaget.
- Haugen, S. Løkken, G. & Røthle, M. (Red.). (2013). *Småbarnspedagogikk: Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. (2.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Hoppestad, M., H. (2005). *Alt begynner med en strek: Når barn skaper mening med tegning*. Cappelen Akademisk Forlag.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Utdanningsdirektoratet.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag*. (4.utg.). Universitetsforlaget.
- Wolf, K. D. (2014). *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Universitetsforlaget.

7.0 Vedlegg

Vedlegg

Vedlegg 1 informasjons og – samtykkeskjema

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Ka tegne du»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å finne ut om tegning kan være en inngang til å skape gode samspill mellom barn. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg er nysgjerrig på å se hvordan og eventuelt om tegning kan være en inngang til gode samspill mellom 2-3 åringer.

Områder jeg vil belyse

Kan tegning bidra til gode samspill mellom barn?

Kan tegning være en god inngang til gode samspill og relasjoner

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis dere samtykker til dette prosjektet innebærer det at dere sier ja til at deres avdeling deltar

tegneaktiviteter som jeg observerer på avdelingen. Jeg kommer til å være til stede i barnehagen 2-3 timer over 3 dager. Alle observasjoner vil bli anonymisert og jeg vil bruke fiktive navn på barna, jeg fokuserer kun på hvordan tegneaktiviteter kan påvirke samspillet mellom barna.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn. Du kan også reservere deg fra at ditt barn deltar i prosjektet ved å varsle personalet i barnehagen.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Med vennlig hilsen Emilie Caroline Seehuus Lian

Veiledere:

Student:

Emilie Caroline Seehuus Lian

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Ka tegne du?». Jeg samtykker til:

å delta i observasjon

Dato: .....

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

Vedlegg 2 – observasjoner

Observasjon dag 1 – tegnebordet

- 3 barn
- Samme kjønn
- Alder: 2,3 – 2,5 år

<p>3 barn kommer inn på aktivitetsrommet.</p> <p>Barnehagelæreren kommer meg tegnesaker og papir, og legger de på bordet hvor barna sitter, de sitter på et rundt bord.</p> <p>Barna sitter og tegner hver for seg.</p> <p>B1 ser bort på B3 sin tegning, det virker som h*n vil prøve å tegne det samme.</p> <p>B2 roter rundt oppi kassen hvor blyantene ligger, det faller noen blyanter på bordet og på gulvet. B3 reiser seg fra stolen og begynner å pukke opp. B2 fortsetter og rote i kassen og flere blyanter faller på gulvet. B3 reiser seg igjen, plukker opp blyanter og ser bort på B2 og sier bestemt «nei!». B2 stopper, B3 setter seg ned for å tegne igjen. B2 gir en blyant til B3 og smiler, B3 smiler tilbake.</p> <p>B3 reiser seg fra stolen og går ut av rommet, etter kort tid reiser også B1 og B2 seg og går.</p>	<p>B1 smiler</p> <p>Samspill</p>
--	----------------------------------

<p>Etter noen minutter kommer alle tre barna inn igjen og setter seg ved tegnebordet.</p> <p>B2 spør B3 «oss farge har du?». B3 svarer ikke, B2 sier «æ har lød»</p> <p>*Voksen kommer til bordet*</p> <p>B2 og B3 snakke med den voksne, og viser frem det de har tegnet, den voksne svarer oppmuntrende og sier «så fin!».</p> <p>B2 og B3 sier til den voksne at de er ferdige med å tegne.</p> <p>B2 ser på B1 sin tegning og smiler, B2 og B3 går ut av rommet. B1 blir sittende igjen alene og tegne sammen med den voksne</p> <p>Den voksne henter B2 og B3 igjen og spør om de ikke vil tegne bukkene bruse.</p> <p>Barna setter seg ned igjen. B2 tegner i hånda si, og B3 tegner på papiret.</p> <p>B2 titter bort på B3 sin tegning</p>	<p>Samspill</p> <p>Smiler</p>
--	-------------------------------

B1 snakker, mens B3 hører. B1 lager en bevegelse med armene, B3 gjør den samme bevegelsen, begge ler.

B2 sier «ferdig», B3 hører hva B2 sier og sier også «æå ferdig». Barna går ut av rommet.

B1 har en topp fra en tusj på fingeren. B1 viser det til den voksne, de ler og smiler.

B1 tar av toppen på fingeren og sier «ferdig».

observasjon ferdig

Samspill, herming

Observasjon dag 2 – tegnebordet

- 4 barn
- Samme kjønn
- Alder: 1,11 år – 2,9 år

<p>Fire barn kommer inn på aktivitetsrommet.</p> <p>Barna setter seg ned rundt et rektangulært bord.</p> <p>En voksne kommer inn med tusjer og papir.</p> <p>B2 ser på B3 sin tegning og smiler. B3 ser på B2 og ler, de begge begynner å le.</p> <p>B1 sitter å ser på tegningene til alle de andre barna rundt bordet, B1 smiler til B4 og sier « blomst» med en spørrende tone. B4 ser rart på B1 og svarer «næææi, det e en løve!».</p> <p>B1 ler.</p> <p>B1 viser tegningen sin til den voksne og sier at det er et bål, den voksne svarer «ja sje der, det va et fint bål!»</p> <p>B3 sitter og synger.</p>	<p>Samspill</p> <p>Samspill</p> <p>Samspill barn-voksen</p>
---	---

<p>B2 tar opp toppa til tusjen til B3 og sier «her», B3 tar imot toppa og legger den ned på bordet og fortsetter å tegne.</p> <p>B2 gir tusjer til B1</p> <p>B2 tegner på B1 sitt ark, B1 sier «ta bort!». B1 tegner over det B2 tegnet med en annen farge.</p> <p>B1 blir sittende og se på hva B2 tegner.</p> <p>B1 sier til den voksne at h*n vil henge opp tegningen sin, og sier «ferdig» og forlater rommet.</p> <p>B2 reiser seg og løper ut av rommet.</p> <p>B2 kommer tilbake.</p> <p>B2 snur og går ut igjen.</p> <p>Den voksne reiser seg og forlater rommet.</p> <p>B3 og B4 er igjen på rommet alene. De sitter for seg selv og tegner.</p>	<p>Invitasjon til samspill?</p>
---	---------------------------------

<p>B3 sier «ferdig» og begynner og rydde tusjene i boksen. B3 tar en tusj og begynner å tegne igjen.</p> <p>B4 sitter i ro og tegner på fingrene sine.</p> <p>B3 ser en topp til en av tusjene ligge under bordet, B3 går under bordet og henter den.</p> <p>B4 blir nysgjerrig på hva B3 holder på med og sier «B3 va under bordet», B4 sier «ferdig» og går ut av rommet.</p> <p>Den voksne kommer inn igjen, B3 sier «ferdig».</p> <p>Den voksne og B3 rydder opp tegnesakene sammen og går ut av rommet.</p>	<p>Ingen tegn til samspill</p>
--	--------------------------------

Observasjon dag 3- Stasjonslek

- Mellom 3 og 8 barn
- Blanding av kjønn
- Alder: 1,11 år- 3 år

<p>Barna kommer inn og smiler når de seg tegnesakene som ligger utover matta på gulvet.</p> <p>Alle barna sitter rundet det store arket som er lagt ned på gulvet og tegner</p> <p>B1 går frem på papiret og vil ha ny blyant</p> <p>B3 tar blyanten til B2, B2 roper «ahhhh» og tar blyanten tilbake fra B3</p> <p>B3 ser på hva B1 tegner.</p> <p>B4 og B5 reiser seg og vandrer rundt i rommer og fniser og smiler til hverandre, de stanser ved noen av de andre barna sin tegning og peker mens de ser på hverandre,</p>	<p>Samspill</p> <p>Samspill</p>
---	---------------------------------

<p>B1 går bort til hvor B3 tegner og setter seg vedsiden av og begynner å tegne sammen med B3.</p>	
<p>Mens B3 sitter og tegner «stjeler» B1 blyantene B3 bruker. B3 tar de tilbake og begynner å ta B1 sine blyanter, de tar frem og tilbake.</p>	
<p>Ett nytt barn kommer til tegnestasjonen, B1 går bort til barnet med en blyant i hånden, B1 strekker ut hånden og prøver å gi den til barnet som nettopp kom, barnet tar imot og de går sammen mot arket, setter seg ned og begynner å tegne sammen.</p>	Samspill
<p>B2 og B3 sitter sammen og tegner, de smiler til hverandre og bytter blyanter seg imellom.</p>	Samspill
	Samspill

Vedlegg 3- Analyse og koding

Observasjon dag 1 – tegnebordet

- 3 barn
- Samme kjønn
- Alder: 2,3 – 2,5 år

<p>3 barn kommer inn på aktivitetsrommet.</p> <p>Barnehagelæreren kommer meg tegnesaker og papir, og legger de på bordet hvor barna sitter, de sitter på et rundt bord.</p> <p>Barna sitter og tegner hver for seg.</p> <p>B1 ser bort på B3 sin tegning, det virker som h*n vil prøve å tegne det samme.</p> <p>B2 roter rundt oppi kassen hvor blyantene ligger, det faller noen blyanter på bordet og på gulvet. B3 reiser seg fra stolen og begynner å pukke opp. B2 fortsetter og rote i kassen og flere blyanter faller på gulvet. B3 reiser seg igjen, plukker opp blyanter og ser bort på B2 og sier bestemt «nei!». B2 stopper, B3 setter seg ned for å tegne igjen. B2 gir en blyant til B3 og smiler, B3 smiler tilbake.</p> <p>B3 reiser seg fra stolen og går ut av rommet, etter kort tid reiser også B1 og B2 seg og går.</p>	<p>B1 smiler</p> <p>Samspill</p>
--	----------------------------------

<p>Etter noen minutter kommer alle tre barna inn igjen og setter seg ved tegnebordet.</p> <p>B2 spør B3 «oss farge har du?». B3 svarer ikke, B2 sier «æ har lød»</p> <p>*Voksen kommer til bordet*</p> <p>B2 og B3 snakke med den voksne, og viser frem det de har tegnet, den voksne svarer oppmuntrende og sier «så fin!».</p> <p>B2 og B3 sier til den voksne at de er ferdige med å tegne.</p> <p>B2 ser på B1 sin tegning og smiler, B2 og B3 går ut av rommet. B1 blir sittende igjen alene og tegne sammen med den voksne</p> <p>Den voksne henter B2 og B3 igjen og spør om de ikke vil tegne bukkene bruse.</p> <p>Barna setter seg ned igjen. B2 tegner i hånda si, og B3 tegner på papiret.</p> <p>B2 titter bort på B3 sin tegning</p>	<p>Samspill</p> <p>Smiler</p>
--	-------------------------------

<p>B1 snakker, mens B3 hører. B1 lager en bevegelse med armene, B3 gjør den samme bevegelsen, begge ler.</p>		
<p>B2 sier «ferdig», B3 hører hva B2 sier og sier også «æå ferdig». Barna går ut av rommet.</p>		
<p>B1 har en topp fra en tusj på fingeren. B1 viser det til den voksne, de ler og smiler.</p>	Samspill, herming	
<p>B1 tar av toppen på fingeren og sier «ferdig».</p>		
<p>*observasjon ferdig*</p>		

Observasjon dag 2 – tegnebordet

- 4 barn
- Samme kjønn
- Alder: 1,11 år – 2,9 år

<p>Fire barn kommer inn på aktivitetsrommet.</p> <p>Barna setter seg ned rundt et rektangulært bord.</p> <p>En voksne kommer inn med tusjer og papir.</p>	
<p>B2 ser på B3 sin tegning og smiler. B3 ser på B2 og ler, de begge begynner å le.</p> <p>B1 sitter å ser på tegningene til alle de andre barna rundt bordet, B1 smiler til B4 og sier « blomst» med en spørrende tone. B4 ser rart på B1 og svarer «næææi, det e en løve!».</p> <p>B1 ler.</p>	<p>Samspill</p> <p>Samspill</p>
<p>B1 viser tegningen sin til den voksne og sier at det er et bål, den voksne svarer «ja sje der, det va et fint bål!»</p>	Samspill barn-voksen
<p>B3 sitter og synger.</p>	

<p>B2 tar opp toppa til tusjen til B3 og sier «her», B3 tar imot toppa og legger den ned på bordet og fortsetter å tegne.</p>	<p>Invitasjon til samspill?</p>
<p>B2 gir tusjer til B1</p>	
<p>B2 tegner på B1 sitt ark, B1 sier «ta bort!». B1 tegner over det B2 tegnet med en annen farge.</p>	
<p>B1 blir sittende og se på hva B2 tegner.</p>	
<p>B1 sier til den voksne at h*n vil henge opp tegningen sin, og sier «ferdig» og forlater rommet.</p>	
<p>B2 reiser seg og løper ut av rommet.</p>	
<p>B2 kommer tilbake.</p>	
<p>B2 snur og går ut igjen.</p>	
<p>Den voksne reiser seg og forlater rommet.</p>	
<p>B3 og B4 er igjen på rommet alene. De sitter for seg selv og tegner.</p>	

<p>B3 sier «ferdig» og begynner og rydde tusjene i boksen. B3 tar en tusj og begynner å tegne igjen.</p> <p>B4 sitter i ro og tegner på fingrene sine.</p> <p>B3 ser en topp til en av tusjene ligge under bordet, B3 går under bordet og henter den.</p> <p>B4 blir nysgjerrig på hva B3 holder på med og sier «B3 va under bordet», B4 sier «ferdig» og går ut av rommet.</p> <p>Den voksne kommer inn igjen, B3 sier «ferdig».</p> <p>Den voksne og B3 rydder opp tegnesakene sammen og går ut av rommet.</p>	<p>Ingen tegn til samspill</p>
--	--------------------------------

Observasjon dag 3- Stasjonslek

- Mellom 3 og 8 barn
- Blanding av kjønn
- Alder: 1,11 år- 3 år

<p>Barna kommer inn og smiler når de ser tegnesakene som ligger utover matta på gulvet.</p> <p>Alle barna sitter rundt det store arket som er lagt ned på gulvet og tegner</p> <p>B1 går frem på papiret og vil ha ny blyant</p> <p>B3 tar blyanten til B2, B2 roper «ahhhh» og tar blyanten tilbake fra B3</p> <p>B3 ser på hva B1 tegner.</p> <p>B4 og B5 reiser seg og vandrer rundt i rommet og fniser og smiler til hverandre, de stanser ved noen av de andre barna sine tegninger og peker mens de ser på hverandre,</p>	<p>Samspill</p> <p>Samspill</p>
---	---------------------------------

<p>B1 går bort til hvor B3 tegner og setter seg vedsiden av og begynner å tegne sammen med B3.</p>	
<p>Mens B3 sitter og tegner «stjeler» B1 blyantene B3 bruker. B3 tar de tilbake og begynner å ta B1 sine blyanter, de tar frem og tilbake.</p>	
<p>Ett nytt barn kommer til tegnestasjonen, B1 går bort til barnet med en blyant i hånden, B1 strekker ut hånden og prøver å gi den til barnet som nettopp kom, barnet tar imot og de går sammen mot arket, setter seg ned og begynner å tegne sammen.</p>	Samspill
<p>B2 og B3 sitter sammen og tegner, de smiler til hverandre og bytter blyanter seg imellom.</p>	Samspill
	Samspill